

Na temelju članka 2. stavka 1. Zakona o saniranju posljedica katastrofe na području Vukovarsko-srijemske županije (Narodne novine, broj 77/2014), te članka 31. stavka 2. Zakona o Vladi Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 150/2011), Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj _____ godine donijela

O D L U K U

o donošenju Programa obnove i saniranja posljedica katastrofe na području Vukovarsko-srijemske županije - obnova kulturnih dobara i kulturne infrastrukture te uspostavljanje kulturnih djelatnosti

I.

Donosi se Program obnove i saniranja posljedica katastrofe na području Vukovarsko-srijemske županije - obnova kulturnih dobara i kulturne infrastrukture te uspostavljanje kulturnih djelatnosti (u daljnjem tekstu: Program).

Program je sastavni dio ove Odluke.

II.

Financijska sredstva potrebna za provedbu Programa osigurat će se u državnom proračunu Republike Hrvatske preraspodjelom sredstava.

III.

Zadužuju se Ministarstvo kulture i Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama za provedbu Programa.

IV.

Zadužuje se Ministarstvo kulture da Vladi Republike Hrvatske dostavi izvješće o provedbi Programa.

V.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja, a objavit će se u Narodnim novinama.

Klasa:

Urbroj:

Zagreb,

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović

Obrazloženje

Temeljem članka 2. stavka 1. Zakona o saniranju posljedica katastrofe na području Vukovarsko-srijemske županije („Narodne novine, broj 77/14), Vlada Republike Hrvatske donosi programe obnove i saniranja posljedice katastrofe na području Vukovarsko-srijemske županije, a što uključuje obnovu i sanaciju kulturnih dobara i kulturne infrastrukture te uspostavljanje kulturnih djelatnosti prema članku 72. citiranoga Zakona.

Slijedom navedenoga, predlaže se da Vlada Republike Hrvatske donese program koji će obuhvatiti obnovu kulturnih dobara i kulturne infrastrukture te uspostavljanje kulturnih djelatnosti.

Program sadrži analizu zatečenog stanja za kulturna dobra i kulturnu baštinu - narodno stvaralaštvo, popis nepokretnih kulturnih dobara za koje se predviđa obnova i sanacija, visinu štete na nepokretnim kulturnim dobrima (1.985.500,00 kuna), kao i mjere sanacije i obnove s pripadajućim rokovima. Aproksimativna procjena potrebnih financijskih sredstava za obnovu i sanaciju nepokretnih kulturnih dobara (predviđeni i izvanredni radovi) iznosi 2.500.000,00 kuna, za pokretna kulturna dobra (predviđeni i izvanredni radovi) 300.000,00 kuna te za kulturnu baštinu - narodno stvaralaštvo 1.500.000,00 kuna. Kulturne djelatnosti u kulturnim institucijama na poplavljenim područjima uspostaviti će se u punoj mjeri odmah po izvršenju sanacijskih zahvata. Izvor financiranja je državni proračun Republike Hrvatske iz kojeg će se sredstva osigurati za provedbu Programa preraspodjelom.

Za provedbu Programa zaduženo je Ministarstvo kulture kao resorno ministarstvo koje će putem svojeg Konzervatorskog odjela u Vukovaru izvršavati pojedine mjere i koordinirati sve aktivnosti vezane uz provedbu Programa te Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama sukladno Zakonu o saniranju posljedica katastrofe na području Vukovarsko-srijemske županije iz kojeg proizlaze obveze ove Agencije u obnovi objekata.

Također se obvezuje Ministarstvo kulture da izvijesti Vladu Republike Hrvatske o provedbi Programa vodeći računa o zadanim rokovima.

PROGRAM OBNOVE I SANIRANJA POSLJEDICA KATASTROFE NA PODRUČJU VUKOVARSKO - SRIJEMSKE ŽUPANIJE

Obnova kulturnih dobara i kulturne infrastrukture te uspostavljanje kulturnih djelatnosti

I. ANALIZA ZATEČENOG STANJA

Poplavljeno područje Vukovarsko - srijemske županije izrazito je ruralno područje koje obilježavaju sela sa prorijeđenom tradicijskom graditeljskom baštinom. Stoga na tom području nema zaštićenih kulturno povijesnih cjelina, a graditeljsku baštinu predstavljaju pojedinačni primjeri tradicijskih kuća i okućnica te nekoliko sakralnih građevina. Zbog slabijeg građevinskog materijala (opeka, ćerpić) tradicijske kuće i gospodarske građevine najteže su oštećene u poplavi, a znatan broj više nije upotrebljiv za stanovanje.

Osim tradicijskih kuća u poplavi su najteže stradali predmeti narodnog stvaralaštva kao što su narodne nošnje, glazbeni instrumenti i drugo koji se čuvaju u privatnim kućama a koriste se najčešće u sklopu aktivnosti kulturno umjetničkih društava.

Poplavom je ugrožen i Zavičajni muzej „Stjepana Grubera“ u Županji koji koristi dvije građevine (Čardak i Agencija) koje imaju status kulturnog dobra. Iako zgrade nisu izravno poplavljene, nalaze se neposredno uz savski nasip što je uzrokovalo pojavu vode u dvorištu te znatno povišenje vlage u zidovima.

Nepokretna kulturna dobra

Gunja, Crkva sv. Jakova Apostola

Visina vodenog lica u unutrašnjosti bila je oko 120 cm a vlaga se naknadno popela za 50-tak cm. Voda povukla iz unutrašnjosti i s parcele, a na podu se nalazi tanak sloj mulja. Uz raniju dotrajalost, na zidnim površinama unutrašnjosti i pročelja vidljivo je veliko ljuskanje boje i otpadanje žbuke.

Drvena povijesna vrata bila su natopljena vodom. Drveni dijelovi oltara nisu bili poplavljeni osim dijela glavnog oltara, a vlaga je vidljiva na zidanim podnožjima. Harmonij je bio potpuno poplavljen.

Teško je razdvojiti štetu između neodržavanja i utjecaja poplave jer je crkva dugi niz godina izvan funkcije. Stoga 35 % ukupne sanacije štete može se smatrati kao posljedica poplave.

Račinovci – Crkva Rođenja sv. Ivana Krstitelja

Visina vodenog lica u unutrašnjosti bila je 55-60 cm Uz raniju dotrajalost, pod od kamenih ploča je dodatno oštećen, još uvijek je cijelom površinom vlažan a djelomično su se zadržao i mulj. Podloga je izgubila vezna svojstva a ploče su se djelomično podigle.

Na zidnim površinama unutrašnjosti i pročelja vidljivo je djelomično ljuskanje boje i otpadanje žbuke.

Troja drvena povijesna vrata bila su natopljena vodom. Drveni oltari nisu bili poplavljeni a vlaga je vidljiva na zidanim podnožjima. Drvene klupe su već ranije dotrajale a vlaga je jako oštetila donju nosivu konstrukciju.

Rajevo selo – Crkva Sv. Ilije Proroka

Prilikom bombardiranja 1993. projektil s „produženim“ djelovanjem pao je u neposrednu blizinu crkve te eksplodirao ispod same crkve u zemlji. Uslijed slijeganja tla pojavile se pukotine i velike dislokacije obodnog zida. Ovaj podatak je bitan jer su se ponovo pojavile pukotine, a točan uzrok ustanovit će se pregledom mjerodavnih stručnjaka. Vidljiva su znatna oštećenja uslijed prodora vode na podu, zidovima i vanjskoj stolariji.

Županja, Zavičajni muzej „Stjepana Grubera“

Zavičajni muzej „Stjepana Grubera“ posjeduje dvije zgrade (Agencija i Čardak) u kojima je smješten stalni postav i čuvaonice. Zgrade se nalaze neposredno uz savski nasip.

Zgrada muzeja – Agencija

Zgrada se nalazi neposredno na savskom nasipu. Nije bila poplavljena unutrašnjost zgrade ali je okoliš bio poplavljen vodom koja se procijedila kroz nasip i oštećenja nasipa koja su interventno sanirana. Ulazi u zgradu bili su zaštićeni vrećama pijeska.

Vidljiva su stara i nova oštećenja od kapilarne vlage na žbuci i boji zidova izvana i iznutra a osjetna je vlažnost zraka unutrašnjosti zgrade.

Dio muzejske građe evakuiran je iz zgrade i zbrinut u muzeju u Vukovaru. U zgradi se nalaze električni odvlaživači.

Zgrada muzeja - Čardak

Zgrada je stražnjim dijelom uvučena u volumen nasipa i zaštićena betonskim potpornim zidom. Nije bila poplavljena unutrašnjost zgrade, ali je dvorište bilo poplavljeno vodom koja se procijedila kroz nasip i oštećenja nasipa koja su interventno sanirana. Neposredno uz zgradu nije bilo vode, no u nižim dijelovima dvorišta voda se zadržala u visini 5-10 cm s nanosima blata. Ulazi u zgradu bili su zaštićeni vrećama pijeska. Na zgradi su vidljiva ozbiljna statička oštećenja nastala kroz duže vrijeme u vidu slijeganja kompletnog stražnjeg dijela zgrade uz nasip. Vidljive su brojne pukotine u zidu i deformacije drvenog trijema kata. Pretpostavka je da su ova oštećenja nastala zbog loše nosivosti vlažnog tla na kojem je izgrađena zgrada pa je za očekivati da će vlaženje temelja i zidova zgrade pogoršati postojeće oštećenja. Vidljiva su stara i nova oštećenja od kapilarne vlage na žbuci i boji zidova izvana i iznutra, a osjetna je vlažnost zraka.

Aproksimativna procjena šteta na nepokretnim kulturnim dobrima, u dosadašnjem postupku provedena je na četiri pojedinačno zaštićene građevine i to:

Gunja, Crkva sv. Jakova Apostola

665.000,00 kn

Račinovci, Crkva Rođenja sv. Ivana Krstitelja (Z-1162)

300.000,00 kn

Rajevo selo, Crkva Sv. Ilije Proroka (P-)

300.000,00 kn

Županja, Agencija – Zgrada muzeja (Z- 3947)

290.000,00 kn

Županja, Nekadašnji Graničarski čardak - Zgrada muzeja (Z-1187)

430.000,00 kn

1.985.000,00 kn

Novčani iznosi su aproksimativnog karaktera, iskazani na temelju vizualnog pregleda građevina pri čemu je glavni element za procjenu bila visina vodenog lica prema kojoj su pretpostavljene količine oštećenja sklopova, a šteta se uglavnom svodi na natopljene zidove, podove i zidnu žbuku te bojane slojeve zida.

U sakralnim objektima šteta je nastala i na pokretnom inventaru (crkvene klupe, oltari i drugo)

U trenutku pregleda nije bilo moguće predvidjeti konačnu štetu jer se očekuje daljnje djelovanje vlage u zidovima i podovima putem kapilarnog dizanja i isoljavanja na zidnim površinama, a stupanj i način djelovanja vlage znatno ovisi o građevinskom materijalu.

Pokretna kulturna dobra

Županja, Zavičajni muzej „Stjepana Grubera“

S obzirom da su zidovi natopljeni vodom te je došlo do pojave kapilarne vlage, ovakvi uvjeti kontinuirano izrazito nepovoljno utječu na muzejsku građu (građa iz Kulturno-povijesne, Povijesne, Galerijske, Arheološke, Paleontološke, Numizmatičke, Prirodoslovne i Tehničke zbirke te Zbirke knjiga i Zbirke Vojne krajine).

Zgrada Agencije nalazi se neposredno na savskom nasipu te je okoliš bio poplavljen. Ovdje se nalazi najosjetljivija građa – etnografska zbirka (tradicijski drveni predmeti, nošnje i dr.). Prema uputama stožera za zaštitu od poplava u Županji, Muzej je organizirao evakuaciju muzejske građe.

Dana 17. svibnja 2014. godine evakuirana je najvrjednija muzejska građa i prenesena u Gradski muzej Vukovar i Gradski muzej Vinkovci (uz pomoć pripadnika civilne zaštite, u suglasnosti sa županijskim i gradskim Stožerom za obranu od poplava u Županji, Potvrda o provedenim mjerama zaštite kulturne baštine, URBROJ: 2212-01-02-14-1).

Prema očevidu izvršenom 22. 05. 2014. utvrđeno je da su iz Zavičajnoga muzeja „Stjepana Grubera“ u Županji evakuirana 824 predmeta.

Kulturna baština - narodno stvaralaštvo

U poplavama je uništena pokretna kulturna baština kulturno-umjetničkih društava na području *Cvelferije*, a odnosi se na etnološku materijalnu građu. Ona u cjelini predstavlja višestoljetnu izvornu regionalnu narodnu umjetnost (sa specifičnim povijesno-stilskim značajkama), a posljedice su gubitak autentičnog baštinskog kulturnog identiteta, koji se odražava upravo kroz posebnost narodnoga ruha i glazbala. Dio muške narodne nošnje, primjerice *špenzle* (kaputi od valjane vune), uvršten je na Listu nematerijalnih kulturnih dobara Republike Hrvatske (tradicijski obrt njihove izrade), jednako kao i umijeće izrade zlatoveza, koje je tako tipično za ovaj dio Slavonije.

Zbog razmjera poplave, bujica i iznenadne erupcije vode, tamo gdje je gubitak 100%, nije bilo moguće spašavanje baštine, a dodatni izljev kanalizacijskih voda, uz raspadnuta tijela uginulih životinja, kontaminirala su je i potpuno ugrozila.

Kako je postupak čišćenja i isušivanja, dijelom i rušenja kuća u postupku, razmjeri uništenja bit će jasniji po osiguranju minimalnih životnih standarda stanovnika *Cvelferije* i uspostavi normalnoga životnog funkcioniranja.

Gubitak i uništenje fundusa zavičajnih narodnih nošnji te tradicijskog glazbenog instrumentarija kulturno-umjetnička društva u području *Cvelferije*, utvrđen je u:

1. Gunji, Rajevom Selu i Račinovcima (100%)
2. Đurićima i Strošincima (50%)
3. Posavskim Podgajcima (30%)
4. Pretpostavljeni i zasad neutvrđeni pojedinačni gubici bit će poznati tek po završetku postupka sanacije područja.

II. MJERE

Program mjera obuhvaća aktivnosti i postupke nadležnog tijela Ministarstva kulture (Konzervatorski odjel u Vukovaru), Hrvatskog restauratorskog zavoda, kulturnih institucija i ostalih sudionika na obnovi i sanaciji šteta od poplave na nepokretnim i pokretnim kulturnim dobrima, te rehabilitaciji kulturne baštine i kulturne infrastrukture.

Prilikom provođenja obnove potrebno je upravljati projektima obnove - sanacija šteta na kulturnim dobrima, sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, broj: 66/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13).

Nepokretna kulturna dobra

Za zgrade koje imaju status kulturnog dobra potrebno je ishoditi konzervatorske uvjete obnove i prethodno odobrenje nadležnog konzervatorskog odjela. Za izradu projekta obnove potrebno je angažirati projektante koji imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturne baštine.

Aktivnosti Konzervatorskog odjela Ministarstva kulture u Vukovaru:

- sudjelovanje u detaljnoj procjeni šteta i određivanja potrebnih zahvata
- utvrđivanje konzervatorskih uvjeta za izradu projekata sanacije
- praćenje izrade projekata
- konzervatorski nadzor nad izvođenjem radova

Razlika u pristupu obnovi povijesnih građevina koje imaju status kulturnog dobra u odnosu na ostale građevine proizlazi iz posebnosti povijesnih materijala, tehnika gradnje te stilske obrade vanjskih i unutarnjih sklopova građevine koji mogu predstavljati spomenička svojstva građevine. U slučaju povijesnih podova i žbuka u koliko nisu uništeni, načelno se ne predviđa njihova zamjena već sanacija radi očuvanja izvornosti, o čemu će procjenu donijeti Ministarstvo kulture u postupku utvrđivanja konzervatorskih uvjeta za obnovu.

Vrste karakterističnih građevinskih sklopova i materijala povijesnih građevina oštećenih poplavom

vrsta sklopa	materijali
podovi – podne obloge	kamen, opeka

zidovi	puna opeka starog formata
stupovi	opeka, drvo
vanjske žbuke	vapnena žbuka, vapneno cementna žbuka
unutarnje žbuke	vapnena žbuka, vapneno cementna žbuka
zidni oslik	vapno +pigment
stolarija	drvo

aktivnosti i rokovi

aktivnosti	rokovi
detaljna procjena šteta	do 30. srpnja 2014.
izrada tehničke dokumentacije	do 31. kolovoz 2014.
izvođenje radova	do 31. prosinac 2014.*

* Za povijesne građevine – kulturna dobra, potrebno je uzeti u obzir moguće duže rokove obnove

radi posebnosti postupaka kao što je na primjer postepeno isušivanje

Pokretna kulturna dobra

Muzejska građa

- *Županja, Zavičajni muzej „Stjepana Grubera“*

Na muzejskoj građi Zavičajnog muzeja „Stjepana Grubera“, Županja neophodno je izvesti konzervatorsko-restauratorske radove i to na evakuiranoj građi, kao i građi koja je za vrijeme poplave ostala u zgradama muzeja.

Po utvrđivanju konačne štete utvrdit će se potrebni postupci koji obuhvaćaju:

1. izrada troškovnika sa specifikacijom radova

Rok: do 1.10.2014.

2. predviđeni radovi:

- konzervacija: dezinfekcija i konsolidacija, kemijsko i mehaničko čišćenje nečistoća i laka,

zaštitni premazi

- restauracija: popravci oštećene građe, površinska obrada, izrada nedostajućih dijelova,

zamjena materijala, retuš

- izrada dokumentacije o izvedenim zahvatima s uputama za održavanje i čuvanje

- nabava materijala za preventivnu zaštitu

- povrat evakuirane građe i realizacija stalnog postava

Rok: do 31.12.2014.

Kulturna baština - narodno stvaralaštvo

U ugroženim i poplavljenim selima županske Posavine (takozvana *Cvelferija*) – Vukovarsko-srijemska županija – trenutno se provodi dezinfekcija, deratizacija, asanacija, čišćenje poplavljenih kuća, septičkih jama i slično, tako da ukupni razmjeri štete na pokretnoj kulturnoj baštini (tradicijaska kultura) još nisu poznati.

Obnova uništenoga fundusa zavičajnih narodnih nošnji i tradicijskog glazbenog instrumentarija kulturno umjetničkih društava obuhvaća slijedeće aktivnosti i postupke:

- Kompletna, odnosno djelomična obnova (ovisno o stupnju štete) pokretne baštine kulturno-umjetničkih društava županjske Posavine u jugoistočnom dijelu Vukovarsko-srijemske županije (područje *Cvelferije*)
- Prema standardima etnografske struke provesti rekonstrukciju i izradu *cvelferske* narodne nošnje (sredina 19. na 20. stoljeće) po uzoru na tri sačuvana muzejska primjerka te stručno sanirati primjerke na kojima su mogući popravci
- Tkanje platna i tkanje vune, aplikacija podloge, tekstilno rukotvorstvo, ukrašavanje i ornamentika (bijeli vez/zlatovez)
- Šivanje ruha (ženskoga/mušškoga)
- Izrada specifične tradicijske obuće (ženskoga/mušškoga tipa)
- Gradnja glazbenog instrumentarija za osnovnu postavu tradicijskog tamburaškog ansambla: *prim* bisernica, *basprim* tamburice, čelo, bugarija/kontra, berda...)
- Odabir materijala za izradu glasnjače, donje daske, mehanike, pragova na hvataljki i drva hvataljki te popratnoga glazbenog pribora

Ove poslove mogu obavljati ovlaštene institucije, radionice i osobe.

Rok: do 27.06.2015.

U tijeku je sakupljanje etnografske građe (djelatnici Zavičajnog muzeja „Stjepana Grubera, Županja, Muzejskog dokumentacijskog centra, Zagreb, Muzeja Slavonije, Osijek, Gradskog muzeja Vukovar, Vukovar i Etnografskog muzeja, Zagreb) po otpadu i po poplavljenim kućama koja se odlaže u dva spremišta (u Gunji i Račinovcima) gdje će se dekontaminirati.

Rok: do 15.7.2014.

Prijedlog lokalne zajednice je da se na takav način prikupljena građa nakon tehničke i stručne obrade prezentira u budućem *Muzeju Cvelferije*.

Rok: do 1.10.2014. (stručna i tehnička obrada)

III. USPOSTAVLJANJE KULTURNIH DJELATNOSTI

Kulturne djelatnosti u kulturnim institucijama na poplavljenim područjima uspostaviti će se u punoj mjeri odmah po izvršenju sanacijskih zahvata.

IV. PROCJENA POTREBNIH FINACIJSKIH SREDSTAVA I IZVORI FINANCIRANJA

procjena potrebnih financijskih sredstava

vrsta kulturne baštine	aproksimativni iznos sredstava
nepokretna kulturna dobra (predviđeni i izvanredni radovi)	2.500.000,00 kn
pokretna kulturna dobra (predviđeni i izvanredni radovi)	300.00,00 kn
kulturna baština – narodno stvaralaštvo	1.500.000,00 kn

Izvor financiranja je državni proračun Republike Hrvatske iz kojeg će se sredstva osigurati preraspodjelom.

V. NADLEŽNA TIJELA ZA KOORDINACIJU I NOSITELJI IZVRŠENJA POJEDINIH MJERA

Glavno tijelo za koordinaciju aktivnosti vezanih uz zaštitu kulturne baštine za područje Vukovarsko – srijemske županije je Ministarstvo kulture putem Konzervatorskog odjela u Vukovaru.

Izvršenje pojedinih mjera:

1. Ministarstvo kulture putem Konzervatorskog odjela u Vukovaru:
 - sudjelovanje u detaljnoj procjeni šteta i određivanja potrebnih zahvata
 - utvrđivanje konzervatorskih uvjeta za izradu projekata sanacije
 - praćenje izrade projekata
 - konzervatorski nadzor nad izvođenjem radova
2. Agencija za pravni promet i posredovanje nekretninama sukladno Zakonu o saniranju posljedica katastrofe na području Vukovarsko – srijemske županije (Narodne novine, broj 77/14):
 - vođenje obnove
3. Specijalizirana fizička ili pravna osoba prema Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara:
 - izrada tehničke dokumentacije
 - izvođenje radova.